

8 D, 2725/13-93

V Cpg 839/2014

REPUBLIKA SLOVENIJA
VIŠJE SODIŠČE V LJUBLJANI

OKROŽNO SODIŠČE V LJUBLJANI GLAVNA PISARNA	
Projeto: 21-07-2014	Priloge:
Sprejeti:	

SODBA

V IMENU LJUDSTVA

Višje sodišče v Ljubljani je v senatu, ki so ga sestavljali višji sodniki in sodnice Tadeja Zima Jenull kot predsednica, dr. Marko Brus kot poročevalec in Franc Seljak kot član,

v gospodarskem sporu tožeče stranke: **ZAVOD ZA UVELJAVLJANJE PRAVIC IZVAJALCEV IN PROIZVAJALCEV FONOGRAMOV SLOVENIJE**, Šmartinska c. 152, Ljubljana, ki jo zastopa Borut Bernik Bogataj, odvetnik v Škofji Loki, zoper toženo stranko: **REPUBLIKA SLOVENIJA**, ki jo zastopa Državno pravobranilstvo RS, Šubičeva ul. 2, Ljubljana,

zaradi plačila odškodnine (vrednost spornega predmeta: 3.212.211,96 EUR z obrestmi),

odločalo o pritožbi tožeče stranke zoper sodbo Okrožnega sodišča v Ljubljani, opr. št. VIII Pg 2725/2013 z dne 14. 1. 2014, popravljeno s popravnim sklepom, opr. št. VIII Pg 2725/2013 z dne 17. 2. 2014

in na seji 10. julija 2014

RAZSODILO:

- I. Pritožba se zavrne in se izpodbijana sodba potrdi.
- II. Pritožnica sama nosi svoje stroške pritožbe.

OBRAZLOŽITEV:

1. Tožeča stranka trdi, da ji je zaradi protipravnega ravnanja državnega organa nastala škoda in zahteva njeno povrnitev. Zahteva 3.212.211,96 EUR z zamudnimi obrestmi.
2. Prvostopenjsko sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo.
3. V pritožbi navaja tožeča stranka vrsto pritožbenih razlogov. Prvostopenjskemu sodišču očita, da ni obrazložilo, kakšen pomen pripisuje izjavi Urada RS za intelektualno lastnino¹ da tožeča stranka brez potrjene tarife v napovedanih postopkih zoper uporabnike ne bo uspešna oziroma bo izterjava problematična. Prvostopenjskemu sodišču očita tudi, da ni obrazložilo, kakšen pomen pripisuje neenakemu ravnanju UIL v zvezi s tarifo Združenja SAZAS in tarifo tožeče stranke. Tarifo Združenja SAZAS je namreč v letu 1998 odobrilo, po sistemu enako tarifo tožeče stranke pa ni. Prvostopenjsko sodišče naj bi tudi spregledalo uradni zaznamek UIL z dne 5. 4. 2001.
4. Pritožba meni, da je nelogično, da je prvostopenjsko sodišče zavrnilo zahtevek tožeče stranke z utemeljitvijo, da bi lahko uveljavljala svoje zahtevke po sodni poti, saj je sodno uveljavljanje sporov zadnji način za reševanje spornih razmerij. Poleg tega tožeča stranka zaradi neodobrene tarife ni mogla poslovati, saj ni imela dohodkov. Brez dohodkov pa tudi ni mogla sodno uveljavljati svojih pravic. Stališče prvostopenjskega sodišče naj bi bilo nesprejemljivo tudi s stališča pravne varnosti, saj mora imeti uporabnik možnost, da vnaprej odloči, ali bo določeno dobroino uporabljal, ali pa ne. To pa lahko stori le, če je vnaprej poznana cena te dobrine.
5. Pritožba ni utemeljena in jo je pritožbeno sodišče zavrnilo na temelju 353. člena ZPP.

¹ V nadaljevanju se bo ta urad označeval s kratico „UIL“.

6. Tožeča stranka je od Republike Slovenije, ki je tožena stranka, zahtevala povrnitev škode. Ta naj bi ji bila nastala, ker je organ tožene stranke ravnal protipravno. Ni namreč izdal odobritve po 2. odstavku 153. člena ZASP, čeprav bi ga bil po mnenju tožeče stranke moral izdati.

I. Dejansko stanje

7. Prvostopenjsko sodišče je ugotovilo, da je UIL tožeči stranki izdal dovoljenje za kolektivno uveljavljanje pravic na že objavljenih fonogramih (priloga A28). Dovoljenje je bilo izdano 7. 11. 2000. Tožeča stranka je toženi stranki večkrat predložila predlog tarife, na temelju katere bi lahko uveljavljala pravice na objavljenih fonogramih. UIL tožeči stranki tarife ni odobril vse do uveljavitve novele ZASP-C. Tarifa torej ni bila odobrena vse do takrat, ko je bila z novelo odpravljena potreba po odobritvi tarife s strani UIL.
8. Prvostopenjsko sodišče je ugotovilo to dejansko stanje v r. št. 14. Pritožba ga ne izpodbija, temveč očita prvostopenjski odločbi, da je spregledala nekatere listinske dokaze. Zakaj ti dokazi niso pomembni za odločitev v tej zadevi, bo pritožbeno sodišče pojasnilo v nadaljevanju te odločbe.

II. Razlogi za odločitev v tej zadevi

1. Pravna ureditev po ZASP in zahtevki tožeče stranke

9. Z ZASP² je nastala nova pravna ureditev uveljavljanja avtorski sorodnih pravic, ki se v svojem temelju ni spremenila vse do ZASP-C,³ torej v celotnem obdobju, ki je pomembno za odločitev v tej zadevi. V nadaljevanju se bo obrazložitev te odločbe sklicevala izključno na prvotno besedilo ZASP, torej na tisto iz leta 1995, razen če ne bo posebej drugače označeno.
10. Poleg same avtorske pravice je ZASP urejal tudi avtorski sorodne pravice. K sorodnim pravicam spadajo tudi pravice proizvajalcev fonogramov (2. točka 1. odstavka 1. člena ZASP). Pravice proizvajalcev fonogramov se uveljavljajo kolektivno, enako kot avtorska pravica (145. člena ZASP).
11. Kolektivno uveljavlja sorodne pravice posebna organizacija, ki jo ZASP

2 Ur. l. RS, št. 21/1995.

3 Ur. l. RS, št. 43/2004.

imenuje kolektivna organizacija (v nadaljevanju: KO; gl. 148. člen ZASP). KO je morala predhodno pridobiti odobritev UIL za uveljavljanje kolektivnih pravic; brez odobritve jih ni smela uveljavljati (151. člen ZASP). V tej zadevi je takšno dovoljenje nedvomno imela tožeča stranka, kar je bilo med strankama postopka celo nesporno.

12. Zaradi lažjega uveljavljanja sorodnih pravic je ZASP določil, da lahko kar KO sprejme splošno tarifo za uporabo avtorskih del (1. odstavek 153. člena ZASP). Vendar pa je tudi določil, da mora KO predložiti predlog splošne tarife v odobritev UIL. Med strankama se pravzaprav vodi spor, ali je UIL ravnal pravno pravilno, ker predloženega predloga splošne tarife ni odobril.
13. UIL je organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo in s tem sestavni del državne uprave Republike Slovenije.
14. Pravni temelj za odškodninsko odgovornost države je v 1. odstavku 26. člena Ustave. Predpostavke za uveljavitev tega zahtevka so, da je do nastanka škode pripeljalo ravnanje državnega organa, ki je bilo v zvezi z njegovo dejavnostjo, in ki je moralo biti protipravno.
15. Nedvomno je pri ravnanju UIL šlo za ravnanje državnega organa tožene stranke. To ravnanje je bilo celo izrecni sestavni del njegove dejavnosti, ki jo je izvrševal na temelju izrecne zakonske določbe (2. odstavek 153. člena ZASP). Sporno je torej lahko kvečjemu, ali je bilo ravnanje UIL protipravno. Pritožbeno sodišče je mnenja, da ni bilo.

2. Pravno pravilno ravnanje UIL

16. Ravnanje tožene stranke je protipravno, če krši kakšno javnopravno pravico oškodovanca.
17. Tožeča stranka je v bistvu očitala toženi stranki, da ni odobrila predloga splošne tarife, čeprav bi bila morala to storiti. Celoten zahtevk tožeče stranke torej sloni na podmeni, da je imela tožeča stranka od tožene stranke pravico zahtevati odobritev predloga splošne tarife. Če bi to res bilo tako, bi bilo ravnanje organa tožene stranke protipravno.
18. Opisana podmena je napačna.

19. Drugi odstavek 153. člena ZASP zgolj določa, da KO predloži splošne tarife v odobritev uradu. Izrecno ni določeno, da bi UIL moral odobriti predlog tarife. Prav tako v 2. odstavku 153. člena ZASP ni določeno, da bi smel predlog tarife preizkušati, in ga zavrniti.
20. Ne glede na to je bil 2. odstavek 153. člena ZASP od samega začetka razumljen kot norma, ki naj varuje uporabnike fonogramov. Tako je to določbo razumelo Ustavno sodišče RS (odločba U-I-149/98). Njegova odločba se sicer ni nanašala na preizkus ustavnosti 2. odstavka 153. člena ZASP, se pa je vsekakor nanašala na kolektivno uveljavljanje pravic iz ZASP, in povsem konkretno na tarifo Združenja SAZAS, ki je tudi sama KO. V r. št. 22 je Ustavno sodišče zapisalo tole:
- „22. Ni dvoma, da se v temeljno razmerje med avtorjem in uporabnikom v primeru z zakonom predpisanega kolektivnega varstva avtorskih pravic vnesejo elementi državnega poseganja v to področje. Res je tudi, da bolj ali manj monopolni položaj kolektivne organizacije, kot ga predvideva in ureja ZASP, prinaša nevarnosti zlorabljanja, kar je zakonodajalca tudi vodilo k uzakonjenju nekaterih varnostnih določb, med drugim drugega odstavka 153. člena. Skladnosti teh določb z Ustavo pobudniki ne izpodbijajo, zato se Ustavno sodišče v njihovo presojo ne spušča.“

21. V r. št. 42 je Ustavno sodišče ponovilo in še pojasnilo, kakšne nevarnosti obstajajo prav zaradi monopolnega položaja KO.

„42. Tudi v zvezi z izpodbijanjem Pravilnika II je treba pritrditi opozorilom drugega pobudnika, da prinaša v bistvu monopolen položaj kolektivne organizacije nevarnosti zlorabe. S strani uporabnikov je najpomembnejša nevarnost ta, da si kolektivna organizacija ne prizadeva za sporazumevanje z njimi, oziroma se njihovim pobudam izogiba, in pa, da postavi previsoke splošne tarife. Zato je država, ki tak položaj kolektivne organizacije uzakoni, dolžna hkrati na enaki ravni poskrbeti za nadzor nad njihovim delom, kot pravilno opozarja drugi pobudnik. Tak nadzor je - s stališča interesov uporabnikov - v ZASP zagotovljen z uzakonitvijo dovoljenja kolektivne organizacije (prvi odstavek 148. člena), z obvezno neprofitno naravo njenega poslovanja (drugi odstavek 148. člena), z uzakonjenimi pogoji za dovoljenje (149. člen), z javnim razpisom za izdajo dovoljenj (151. člen), z institutom soglasja k splošnim tarifam, ki ga daje državni organ (drugi odstavek 153. člena) in tudi s samo dolžnostjo, da

kolektivna organizacija sprejema splošne tarife in da jih objavi v Uradnem listu (prvi in drugi odstavek 153. člena), z dolžnostjo obveščanja in sklepanja pogodb (159. člen) in z nadzorom Urada (163. člen ZASP).“

22. V resnici je 2. odstavek 153. člena ZASP pomenil določeno obliko varovanja uporabnikov. Ta oblika varovanja je bila z novelo ZASP-C v letu 2004 odpravljena. V spremenjeni obliki je bila spet uvedena z novelo ZASP-D v letu 2006 s 156. členom in naslednjimi ZASP (v novem besedilu), pri čemer je ta oblika varovanja bistveno obširnejša kot je bila prej.
23. Tudi Oman je v Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah s komentarjem (Ljubljana 1997) v komentarju k 153. členu (pod I) razumel določbo 2. odstavka 153. člena kot tisto, ki naj varuje uporabnike fonogramov. Razumel jo je zelo široko:
- „Obvezna odobritev splošne tarife s strani urada je ena izmed nadaljnjih oblik državnega nadzora nad kolektivnimi organizacijami. Po drugi strani uradova odobritev tarife pomeni njeno objektivizacijo oziroma potrditev njen primernosti. Zato bo urad, četudi ga zakon k temu izrecno ne zavezuje, pred odobritvijo pridobil tudi mnenje uporabnikov. Seveda bo svojo odobritev lahko pogojeval tudi z znižanjem posameznih tarifnih postavk. Tako bo uradova odobritev tarif nadomestila pogajanja med kolektivno organizacijo in uporabniki, kar je sicer uveljavljen način določanja tovrstnih tarif v večini držav, kjer kolektivno uveljavljanje pravic uspešno deluje. Ker takšna pogajanja navadno trajajo precej dolgo, hitro pa zaidejo tudi v slepo ulico, je za državo, kot je naša, ki šele postavlja na noge potrebno infrastrukturo za kolektivno uveljavljanje pravic, določanje tarife z odobritvijo državnega organa mnogo bolj primerno, a še vedno dovolj objektivno in legitimno.“
24. Da sta takšni stališči pravilni, meni tudi pritožbeno sodišče, ki pa je do takšnega sklepa prišlo na temelju samih določb ZASP in položaja UIL.
25. Tarifa ni nič drugega kot seznam različnih zneskov nadomestil, ki jih mora plačati uporabnik komercialnega fonograma v primeru javne priobčitve. Nadomestila so urejena po določenem sistemu in so vezana na različne okoliščine dejanske narave (npr. na velikost prostora, vrsto dejavnosti in

podobno). Tarifo bi bilo mogoče torej povsem na kratko opisati kot seznam nadomestil za uporabo fonogramov. Razlog za obstoj tarife kot takšne pa je v tem, da je za uporabo komercialnih fonogramov potrebno plačati nadomestilo – uporaba torej ni zastonj (1. odstavek 130. člena ZASP).

26. ZASP pa ne dopušča, da bi bila višina nadomestila poljubna, temveč določa, da „je dolžan uporabnik vsakokrat plačati proizvajalcu fonogramov enkratno **primerno** nadomestilo“ (1. odstavek 130. člena ZASP). Primerno pa je nadomestilo, če je zahtevani znesek primeren glede na okoliščine uporabe.
27. Tožeča stranka je sicer lahko predlagala seznam nadomestil (tarifo) v odobritev UIL. Naloga državnih organov je, da delujejo nepristransko in da upoštevajo koristi vseh udeležencev v postopku odločanja. Medtem ko so koristi imetnikov sorodnih pravic jasne – pridobiti čim več nadomestil – pa ni videti nobenega razloga, zakaj ne bi bilo treba upoštevati tudi koristi zavezancev k plačilu nadomestil. To toliko bolj, ker višina nadomestil lahko bistveno vpliva na stroške cele vrste dejavnosti, pač na tiste, pri katerih je predvajanja fonogramov bistven sestavni del same dejavnosti. Kot primer se lahko navede dejavnost plesnih šol. Poleg tega je zastopanje koristi povsem različno po svoji moči: na strani proizvajalcev fonogramov je centralizirano v KO in torej razmeroma močno. Na strani uporabnikov fonogramov ni takšnega zastopstva, temveč je zastopanje koristi bistveno bolj razpršeno, in torej šibkejše.
28. Nezdržljivo z nalogo državnega organa, poskrbeti za razumno upoštevanje koristi obeh strani bi bilo, če bi bil državni organ v vsakem primeru dolžan odobriti predloženo splošno tarifo, ne glede na to, ali bi bila v njej določena nadomestila primerna. Pravico do presojanja pa je imel na temelju 1. odstavka 130. člena ZIL-1. UIL je torej lahko presojal, ali je predlagana tarifa primerna, in predlog zavrnil, če je presodil, da je neprimerna.
29. Tožeča stranka se pravzaprav zavzema za takšno razlago, po kateri bi bil UIL zavezan k odobritvi, in bi torej ne smel presoјati, ali je predloženi predlog splošne tarife primeren, ali ne. To pa, kot je dovolj jasno že bilo izraženo v tej obrazložitvi, v nasprotju tako z nalogo UIL kot državnega organa, kot tudi – in predvsem s 1. odstavkom 130. člena ZIL-1. Tožeča

stranka kot KO torej ni imela javnopravne pravice zahtevati (in prejeti) odobritev od tožene stranke. Tako je bilo vse dokler ni bila uveljavljena novela ZASP-C, torej v celotnem obdobju, za katerega zahteva tožeča stranka povrnitev škode.

30. Ker ravnanje UIL ni bilo protipravno, tožena stranka ni odškodninsko odgovorna. Manjka ena od predpostavk za odgovornost tožene stranke, ki jih sicer določa 1. odstavek 26. člena Ustave.
31. Ker ni utemeljen glavnični zahtevek, ni niti obrestni kot stranski in od glavničnega odvisni zahtevek (1. odstavek 378. člena OZ).
32. Tožeča stranka je v pritožbi menila, da je odločitev prvostopenjskega sodišča napačna zato, ker prvostopenjsko sodišče ni odgovorilo na navedbe tožeče stranke, da je UIL sam izrecno opozoril predstavnike tožeče stranke, da brez potrjene tarife v napovedanih postopkih zoper uporabnike fonogramov ne bodo uspešni oziroma bo izterjava problematična (zaznamek z dne 14. 5. 2002). Glede na materialnopravno izhodišče drugostopenjske sodbe, takšno stališče UIL za odločitev ni pomembno. Prvostopenjsko sodbo je bilo ne glede na morebitno pomanjkljivo utemeljitev prvostopenjskega sodišča mogoče preizkusiti.
33. Neutemeljena je tudi nadaljnja pritožbena graja, da prvostopenjsko sodišče ni odgovorilo na argument tožeče stranke, da je bilo ravnanje UIL neenako. Tarifo Združenja SAZAS je potrdilo, „sistemsko enake“ tarife tožeče stranke pa ni potrdilo. Katera tarifa naj bi bila sistemsko enaka, sicer ni prav jasno. Jasno pa je tudi, da to za odločitev pritožbenega sodišča ni odločilno. Enako je treba obravnavati enako, neenakega pa ni mogoče obravnavati tako. UIL predlagane tarife namreč ni potrdil, ker sem mu je zdela previsoka – in o tem obstaja celo dokument, na katerega se sklicuje tudi pritožba (uradni zaznamek z dne 5. 4. 2001). UIL je pač odločal o dveh različnih tarifah in tudi o različnih pravicah, ki se naj bi uveljavljale kolektivno. Takšno ravnanje pa ni bilo protipravno, kot je že bilo obrazloženo, in tudi ustavno načelo enakosti s tem ni bilo kršeno. Ne glede na to, da se s tem razlogom prvostopenjsko sodišče ni ukvarjalo, je bilo mogoče prvostopenjsko sodbo preizkusiti.
34. Pritožba se sklicuje na to, da naj bi sama tožeča stranka ravnala protipravno, ker naj bi bila več let neaktivna. UIL bi ji bil torej moral odvzeti dovoljenje za kolektivno uveljavljanje pravic, vendar pa tega ni

storil (pritožba, str. 7). Če bi tožeča stranka res ravnala protipravno, potem bi vsekakor ne mogla prejeti odškodnine za lastno protipravno ravnanje od tožene stranke in bi bil njen zahtevek v vsakem primeru neutemeljen. Da pa tožena stranka ni ravnala protipravno, je že bilo obrazloženo. Neutemeljen je zahtevek tožeče stranke iz tega razloga.

35. Pritožbeno sodišče ne razume, v kakšni povezavi z odškodninskim zahtevkom omenja tožeča stranka v svoji pritožbi omejevanje konkurence (pritožba, str. 6). ZASP je že leta 1995 izrecno predpisal kolektivno uveljavljanje pravic (147. člen ZASP v besedilu iz leta 1995; prim. sedaj 147. člen ZASP z drugačnim besedilom). S tem je ustvaril upravičenje za nastanek monopola tožeče stranke na prav določenem področju (glej odločbo US RS, opr. št. U-I-149/98, r. št. 22 in 42). Izključil je, da bi smele druge osebe uveljavljati pravice iz fonogramov. Vse to je bilo zakonito, in glede na naravo pravic iz fonogramov, tudi nujno potrebno. Seveda je prišlo do omejevanja konkurence, vendar pa to samo po sebi ni bilo protipravno in ne more biti razlog za nastanek odgovornosti tožene stranke.
36. Ker tožbeni zahtevek tožeče stranke že po temelju ni utemeljen, se pritožbenemu sodišču ni bilo treba ukvarjati z višino tožbenega zahtevka. Pripominja le še, da tudi trditev tožeče stranke, da brez odobrene tarife ne bi mogla uveljaviti svojih zahtevkov do uporabnikov, ne drži. Pri uveljavljanju zahtevkov do velikih uporabnikov, pri katerih bi bili tudi stroški uveljavljanja zahtevka razmeroma majhni v primerjavi s pričakovanim dohodkom, bi bilo to vsekakor mogoče. Vendar tudi to na samo odločitev ni imelo bistvenega vpliva.
37. S tem je odgovorjeno na vse pritožbene razloge, ki bi lahko imeli odločilni pomen (1. odstavek 360. člena ZPP).

III. Stroški pritožbenega postopka

38. Odločitev o stroških pritožbenega postopka temelji na 1. odstavku 165. in 1. odstavku 154. člena ZPP.

Ljubljana, 10. julij 2014

Predsednica senata:
Tadeja Zima Jenull i.r.

Tajni prepis je soglasen z izvirnikom

Popola pristojna
sodne osebe:

